

PO TRAGEDIJI GORSKIH REŠEVALCEV V TURSKI GORI

SIMBOLIČNA IN USODNA OBLETNICA GRS

TONE ŠKARJA

Človeštvo se ni nikoli znalo izogniti katastrofi, vedno pa se je — vsaj doslej — znalo iz nje pobrati in nekaj naučiti. Ta stara ugotovitev velja tako za posameznike kot za večje ali manjše skupine in vsa daljnja in bližnja zgodovina jo potrjuje. Človeka vodijo skozi življenje ideje in hotenja, a dejansko ravnanje mu narekujejo trenutne okoliščine in kratkoročni interesi. Od tod tisto reklo o z dobrimi nameni tlakovani poti v pekel. Naj bodo naslednje besede brane ob zgoraj navedenih mislih in torej ne razumljene kot obtožba.

KAJ JE ŽE GRS?

Ko se je ob tistem starem »Andolškovem« helikopterju prvič pojavil novejši in močnejši, je bilo na povsem uradnem sestanku rečeno, da stroj, ki je v dvajsetih minutah lahko kjerkoli v naših gorah, ne more čakati uro ali dve, da pridejo ljudje z dela domov, slečejo delovno obleko in se v glavah in po videzu prelevijo v reševalce. To je načelno res, je ugotovil takratni načelnik GRS, bo pa težko spremeniti doktrino GRS.

Tisti hip, ko sta s helikopterjem posegla v reševanje še pilot in mehanik, torej profesionalca, je bilo čistega amaterizma itak konec. Nič hudega se ne bi zgodilo, če bi bila profesionalna vsa posadka helikopterja, torej še reševalec na jeklenici in zdravnik. Ločnica med profesionalno službo, ki jo vsaka razvita država itak mora imeti, in med reševalci prostovoljci bi bila čista in jasna. V primeru Turske gore bi bilo bolj jasno, da profesionalna posadka mora računati še s kako vpeto ali pozabljeno vrstico, ne pa, da v paniki pilot pritisne na plin, pa bo — kar bo.

Kadar se stvari razrastejo do nepreglednosti, se je treba vrniti k izviru. Kaj že je GRS? Organizacija tistih kvalificiranih gornikov, ki so brezplačno pripravljeni pomagati ljudem, ki v gorah zaidejo v težave oziroma se ponesrečijo. Brezplačno pomeni brez plače, honorarja in podobno, vendar z nadomestilom za obrabljeno osebno in reševalno opremo ter za izgubljen redni zaslužek.

Zanimivo, da za GRS ni bilo nič pretresljivega, ko so reševalci prešli z biciklov na avtomobile, in tudi ne, ko so ceste in s tem reševalni avtomobili segali vse višje v gore. To je bil naravni razvoj, ki je krajšal in lajšal reševanje. V bistvu bi moralo biti s helikopterjem enako. A že mora biti nekaj očarljivega na tem hrumečem ptiču, ki se kot angel rešitelj spusti k nesrečnežu, da se GRS bolj ukvarja z njim kot pa sama s seboj. Mislim, da je pojav lažje razložiti z vojsko, kjer v zemljo vkopani in zaprašeni pešaki ljubeče in besno hkrati spremljajo svoje leteče sorce nad glavami. V tolažbo jim je le, da edino pehota lahko zavzame in tudi drži ozemlje, vsa tehnika ji je pri tem le v pomoč. S to tolažbo naj se

Iskanje ponesrečenca v vzhodni steni Brane

tudi GRS spet oprime predvsem svojega dela, pri tem pa ji mora država s svojimi tehničnimi sredstvi s posadkami vred čimbolj pomagati.

Kaj pomeni oprijeti se svojega dela? Predvsem mora skrbeti za kvaliteten kader. To so seveda lahko samo alpinisti, ljudje torej, ki jim je delo z vrvo in klini v nevarnem svetu vsakdanja stvar.

Zdaj je, žal, v GRS vzdušje zelo nealpinistično, skoraj protialpinistično. Eno so alpinisti, drugo so reševalci. In niso alpinisti tisti, ki postavljajo vmesni zid. Reševalec bi smel biti le izkušen alpinist, dodatno izobražen v reševalni tehniki. Zdaj so konica GRS »letalci« — reševalci, tisti torej, ki bi morali biti profesionalci. Amaterji, kot so, niso nobena konica. Ne morejo biti, ponavljam, ne morejo biti dovolj izurjeni, ker so le amaterji in imajo lahko le enkrat ali dvakrat na leto spodobno vajo. In tudi GRS sama jih ne jemlje resno, saj še zavarovani niso spodobno. Zdaj je treba za družine umrlih zbrati milodare. Lepo, a sramotno. GRS mora od države zahtevati dostojno odškodnino družinam ponesrečenih reševalcev, seveda ne le teh zadnjih.

Mimogrede: če bodo oblastniki tako mečkali, kot so za padle in ranjene v slovenski osamosvojitveni vojni, torej za tiste, ki so jim sploh omogočili biti oblast, potem

Brana in Turska gora

bodo potrebni skrajni in stalni napor. Politiki so se dovolj nasončili v siju slovenske gorske reševalne službe, naj zdaj še kaj storijo zanjo. Odlikovanja so prepoceni odškodnina.

POLOŽAJ GRS V PZS

Država je dolžna skrbeti za letalsko reševalno službo, torej za helikopterje s posadkami vred. Vseeno je, ali so vojaški ali policijski ali privatni, le da ustrezajo visokim profesionalnim standardom in da znajo delati po strogih

pravilih. To bo potegnilo jasno črto med poklicno reševalno službo in med amaterskimi gorskimi reševalci. Prva bo v celoti odgovarjala za svoj del in je mešanje s slabo usposobljenimi »letalci — reševalci itd.« ne bo razbremenjevalo ali ji celo pokrivalo njene napake, drugi pa bodo povsem samostojni in suvereni v svojem svetu in jim ne bo treba skrbeti, kako bo zračno vozilo (kot prej cestno) naložilo in odpeljalo ponesrečenca.

Če bi bilo tako v Turski gori, potem policajci ne bi mogli reči, da je posadka helikopterja zunaj vsake krivde oziroma da je storila vse, kar je mogla, pa tudi »splet oko-

namesto komentarja

TRENDI

Njega dni so hodili na stadione in tam tekali ljudje, ki jih je to veselilo, ki so to radi delali, najpogosteje od mladih nog, in ki jim ni šlo za rezultate, ampak za osebno dobro počutje. Tudi tenis so igrali najpogosteje le tisti, ki so ga igrali od mladosti, in na smučeh so tekli v zimsko naravo zagledani prepričani smučarji. Tudi v gore so hodili izključno tisti, ki jih je to zanimalo, ki so to dejavnost obvladali in ki so segali tako visoko, kolikor so vedeli, da zmorejo.

Zdaj je menda že vse tekmovanje: na Vršiči ljudje ne kolesarijo, ampak tekmujejo, kdo bo hitrejši in boljši, na tekaških maratonih za rekreativce ne velja olimpijsko načelo, da je predvsem važno sodelovati, ker je nadvse pomembna tudi uvrstitev, hoja na Šmarno goro ali do Celjske koče je v očeh »pravih planincev« stvar, vredna komajda še upokojenskih razprav. Tudi v planinstvu je zdaj »in« iti čim višje, tako da niso dovolj visoke niti markirane poti po Alpah,

ampak se marsikdo spogleduje s himalajskimi najmanj šesttisočaki in andskimi pettisočaki.

»Trend« je menda, da »je treba« za vsako ceno priti na Triglav ali stokrat na Lubnik ali še večkrat na kateraga od primestnih vrhov, kamor se skoraj že spodobi kdajpakdaj tudi prikolesariti. Ko nekateri, ki se dotlej nikoli niso ukvarjali s temi dejavnostmi, to večkrat preberejo, jih moč tiskane besede prepriča, da morajo to tudi sami narediti, če naj kaj veljajo.

In gredo brez vsakršnih resnih in daljših priprav na visoko goro in jih na visokogorski poti zadene kap ali zdrsnejo ali se v najboljšem primeru od izčrpanosti le po nekakšni božji milosti priplazijo v varno dolino.

Kdaj bo spet kaj veljala zdrava pamet, da morajo srčni, ledvični in še kateri bolnik, pisarniški molj ali v svoje mesto zaverovani meščan in zasvojenec s škodljivimi razvadami najprej vprašati svojega zdravnika ali izkušenega gornika, ali naj gredo v njim neznan svet visokogorja ali ne! Sicer pa: ali je med ponesrečenci v gorah že kdo delal anketo o njihovih dotedanjih gornških izkušnjah? Mogoče bi pokazala stopnjo slovenske zdrave pameti.

Marjan Raztresen

Prenos ponesrečenca v Gamsovem skretu

Vaja GRS v severni steni Štajerske Rinke

Foto: Tone Škarja

liščin« bi bil opisan tako, kot je treba: katere okoliščine in po kakšnem vrstnem redu. Tragedija v Turski gori je tako težka, da poročilo o njej ne sme biti skrivalnica. Tragedija — pet mrtvih gorskih reševalcev na letalsko reševalni vaji — je večja, kot jo lahko dojamemo celo zdaj, ko je minilo že kar nekaj časa. Splet okoliščin je splet napak, opustitev, nestrokovnega ravnanja, drobnih nesporazumov, res pa v usodnem vrstnem redu.

Morda bi GRS ob tako simbolično in dejansko usodni obletnici po analizi nesreče nekaj pozornosti namenila tudi svoji organizaciji. Eno je številčnost aktivnega članstva. Kadar je ljudi več, kot jih je res treba, se stopnja odgovornosti na posameznika zmanjša. Čeprav zastoj je obsežna GRS zelo draga.

Drugo je njen položaj v PZS. Že simbolično, s spremembami imena, se tiho »odceplja«. Isto delajo posamezne postaje. Tudi vsi reševalci niso nujno člani planinskih društev. Denar je moč in najbolje je biti čimdlje od »revnih« sorodnikov, kaj bo jutri, jih pa v tej deželi itak razmišlja že vse manj.

O alpinizmu in nujni organski povezavi smo že rekli. Res pa je, da načelniki, ki sami niso nikoli plezali, že podzavestno odklanjajo alpiniste. A bistvo gorskega reševanja so poleg ljudi še vedno skala, vrvi in klini, volan in propeler sta le pomoč. In razmisliti je treba o večnem stokanju, kako prepoceni je reševanje za ponesrečenca. Kdo plača stroške, je stvar države. Ona je dolžna imeti poklicno reševalno službo, amaterje pa dostojno opremiti in jih zavarovati. Če bomo planinci morali reševanja plačevati sami oziroma se posebej zavarovati, nas bo država najbrž razbremenila pri obveznih prispevkih za zdravstveno zavarovanje. Najmanj pa naj GRS ne skrbi za stroške helikopterjev. To je skrb druge sfere.

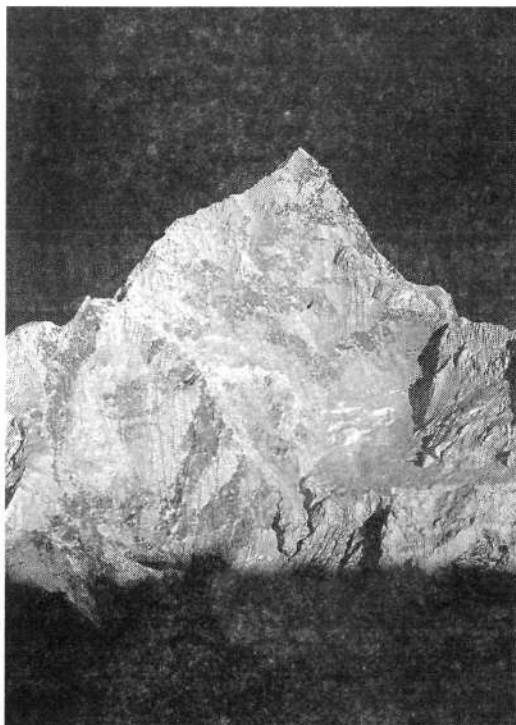
Če bodo oči reševalcev manj uprte v nebo, bodo na zemlji našle veliko, še preveč dela. Nihče ni samozadosten. In tako velike katastrofe, kot je Turska gora, se ne sme pomesti pod preprogo. Edina mogoča korist v tej žalosti je samo v pouku, ki se ga iz nje da izluščiti za prihodnost.

Še en slovenski Špik

Ne gre za znameniti vrh v Julijskih Alpah, ampak za bolj skromnega v pogorju Paški Kozjak. Tudi slednji ima nekaj planinske tradicije. Tako je Saleška podružnica SPD iz Šoštanja, ustanovljena leta 1904, nanj speljala eno od svojih številnih markiranih poti, leta 1931 pa celo postavila razgledni stolp, imenovan po župniku Čarfov, ki je po 2. svetovni vojni zaradi lesene izvedbe dotrajal. Po letu 1949 se je Planinsko društvo Velenje lotilo izgradnje planinske koče na južni strani vrha in jo dokončalo do leta 1960. V zadnjem desetletju so na Špiku velenjski radioamaterji postavili kontejner, mislinjski planinci pa namestili okroglo skrinjico in vpisno knjigo, iz katere se je razbralo, da je za vrh kar nekaj zanimanja. Zato je znani velenjski planinec in odbornik Marjan Skaza 24. 4. letos izdelal in namestil novo, bolj funkcionalno skrinjico. V treh mesecih je vpisanih nad 900 obiskovalcev.

Po uvedbi nove lokalne samouprave najvišji vrh občine Velenje ni več Smrekovec (1569 m), ampak Špik (1108 m) v pogorju Paški Kozjak. V bližini zaselka Št. Jošt osnovno šolo prav sedaj temeljito obnavljajo, da bo mladosna dočakala 100-letnico; tam sta tudi župnišče in cerkev. Zato se je ponovno pojavila ideja o novem večnamenskem razglednem stolpu; zgraditi bi ga naj pomagali občini Mislinja in Velenje. Sedaj lep razgled na Saleško dolino vsaj v poletnem času močno zastirata drevje in grmičevje, kar pa ni v planinski lasti.

Miroslav Žolnir

Nuptse, 7855 metrov visoka gora, in stena, po kateri nameravajo zdaj plezati slovenski alpinisti.

Foto: Janez Jeglič

Ob 60-letnici Alpinističnega odseka Kamnik bodo kamniški alpinisti poskusili priplezati na vrh 7165 metrov visokega Pumorija.

Foto: Tomaž Humar

ALI BO SLOVENSKA ODPRAVA RAZREŠILA VSAJ ŠE EN HIMALAJSKI PROBLEM?

PLEZANJE NA EVERESTOVA SOSEDA

DUŠAN MALOVRH

V sredo, 10. septembra, je z letališča Brnik odpotovalo v nepalsko Himalajo osem slovenskih alpinistov v okviru dveh odprav, kamniške Pumori '97 in slovenske Nuptse '97. Prvo so organizirali ob šestdeseti obletnici alpinističnega odseka Kamnik in jo sestavljajo **Tomaž Humar, Cene Berčič, Damjan Kočar, Franc Osolnik, Janez Jeglič, Marjan Kovač**, zdravnika dr. **Franci Kokalj** in dr. **Viktor Terseglav** ter Mehičan **Carlos Carsolio**. Glavni cilj odprave je prvenstvena smer v jugovzhodni steni Pumorija (7165 m) oziroma normalen pristop na vrh. Najsposobnejši člani odprave nameravajo preplezati 2000-metrsko jugovzhodno steno na alpski način, s čimer bi razrešili enega od problemov najmogočnejših himalajskih sten.

Še neprimerno večji himalajski problem pa bo razrešen, če bodo pri svojem podvigu uspešni štirje člani odprave Nuptse '97 (pod okriljem Planinske zveze Slovenije). Janez Jeglič, Tomaž Humar, Marjan Kovač in dr. Franci Kokalj bodo namreč skušali preplezati zahodno steno 7861 metrov visoke gore, ki leži v neposredni bližini najvišjega vrha sveta Mount

420 Everest. Cilj naše četverice in Mehičana Carlosa

Vodja dveh odprav v eni je Tomaž Humar.